

DAYTIME ACTIVITIES FOR GIFTED SENIORS

Dagbesteding voor Hoog Intelligente Ouderen

Inleiding

Over hoogbegaafde ouderen is weinig bekend, maar vanuit de praktijk neemt de vraag naar kennis met betrekking tot de behoeften van hoogbegaafde ouderen toe (Instituut Hoogbegaafdheid Volwassenen [IHBV], 2020; Bouwman & Geertsma, 2015; Aryee, 2015). Wanneer hoog opgeleide, hoogbegaafde en hoog intelligente ouderen hulpbehoevend worden, sluit het curriculum van de reguliere dagbesteding niet aan op hun behoeften (Aryee, 2015; Bouwman & Geertsma, 2015; IHBV, 2020). Autonomie, geestelijk actief blijven en verbondenheid met gelijkgestemden wordt door deze doelgroep hoog gewaardeerd. Voor zover bekend zijn de zogenaamde Studiegroepen van de afdeling geestelijke verzorging van Respect wonen-zorg-welzijn in Den Haag de meest ontwikkelde vorm van alternatieve dagbesteding voor deze groep extramurale ouderen (Jenner-Klarenbeek, 2011).

De Studiegroepen lijken succesvol wanneer gekeken wordt naar de toenemende behoefte aan deelname en de groeiende wachtlijst. De deelnemende ouderen hebben beginnende neurocognitieve stoornissen en/of somatische problematiek. In de Studiegroepen worden actuele thema's en levenservaringen gedeeld, waarbij zingeving en zinbeleving centraal staan. Doordat hulpbehoevende ouderen kunnen deelnemen aan de Studiegroepen, worden de vaak overbelaste mantelzorgers ontlast (Kisman, 2018). Verwacht wordt dat het aantal hoogopgeleide, hoogbegaafde en hoog intelligente ouderen komende decennia zal toenemen (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2019). Vormen van dagbesteding zoals de Studiegroepen zullen beter aansluiten op de behoeften van deze doelgroep (Hofman & Van Xanten, 2020). In deze studie zullen het programma en de achterliggende theorie van de Studiegroepen worden onderzocht, zodat de implementeerbaarheid van het concept naar andere instellingen kan worden ondersteund.

Onderzoeksdoel

In deze studie worden de ervaringen van de deelnemende ouderen, mantelzorgers en professionals met de activiteiten van de Studiegroepen onderzocht. Daarbij ligt de focus op de behoefte aan autonomie, zelfontplooiing en verbondenheid met gelijkgestemden van de deelnemers. De tweede doelstelling van deze studie bestaat uit het inventariseren van de mogelijkheden tot implementatie van het concept naar andere instellingen

Onderzoeksvragen

Eerste onderzoeksvraag : Uit welke elementen bestaat het programma van de Studiegroepen en hoe worden de afzonderlijke activiteiten van de Studiegroepen ervaren door de betrokkenen (deelnemende ouderen, mantelzorgers en geestelijk verzorgers) met betrekking tot de behoeften van de deelnemers aan autonomie, het blijven ontwikkelen van competentie en gevoelens van verbondenheid met anderen?

Tweede onderzoeksvraag : Hoe wordt door de betrokkenen de motivatie en de plezierbeleving van de deelnemers met betrekking tot de activiteiten van de Studiegroepen ervaren?

Derde onderzoeksvraag: Hoe wordt de uitvoerbaarheid van de afzonderlijke activiteiten door de betrokkenen ingeschat, zowel voor zichzelf als voor andere ouderen en welke daarmee samenhangende belemmerende en bevorderende factoren ('barriers and facilitators') worden daarbij genoemd?

Methode

Dit is een kwalitatief evaluatieonderzoek. Onderzoeksmethode: participerende observatie en semigestructureerde interviews. Onderzoekspopulatie: deelnemers van de Studiegroepen, mantelzorgers en geestelijk verzorgers. Het onderzoek is goedgekeurd door de cETO (commissie Ethische Toetsing Onderzoek)

Meetinstrumenten

Observaties en Topiclists voor deelnemers, mantelzorgers en geestelijk verzorgers:

Autonomie vb item: Voelt u zich vrij om uw mening of eigen verhaal te vertellen in de groep? Waarom wel/niet?

Competentie vb item: Leert u dingen bij in de Studiegroep? Zo ja, kunt u een voorbeeld noemen?

Verbondenheid vb item: Hoe ervaart u het samenzijn met de andere deelnemers?

Motivatie vb item: Wat is voor u de belangrijkste reden om deel te nemen?

Plezierbeleving :vb item: Beleeft u plezier aan deelname aan de studiegroep?

Uitvoerbaarheid vb item: Is het vervoer naar de Studiegroepen voor u goed geregeld?

Bevorderende factoren (facilitators) vb item: Wat vindt u het belangrijkste onderdeel van het programma?

Belemmerende factoren (barriers) vb item: Wat vindt u het grootste nadeel van deelname?

Analyse

De observaties worden gecodeerd. De gesprekken worden getranscribeerd m.b.v. VLC Media Player. De data worden m.b.v. Atlas.ti gecodeerd en geclusterd in thema's en categorieën

Referenties

- Aryee, R. (2015). *Kwalitatief Onderzoek naar Kennis over Hoogbegaafde Ouderen*. Onderzoeksrapport Toegepaste Psychologie. Hanzehogeschool Groningen.
- Bouwman, M., & Geertsma, M. (2015). *Ongekend Intelligent. De sociale en emotionele behoeften van hoogbegaafde senioren*. Scriptie Toegepaste Psychologie. Hanzehogeschool Groningen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). *Prognose intervallen van de bevolking; leeftijdsgroep, 2018-2060 (op 19 december 2017)*. Den Haag/Heerlen, Nederland: CBS.
- Hofman, E., & van Xanten, E. (2019). *Samen zoeken naar zinvolle daginvulling. Gemeenten en aanbieders over vernieuwing dagbesteding voor ouderen*. Movisie. Kennis en aanpak van sociale vraagstukken. Onderzoek. Utrecht: Movisie
- Instituut Hoogbegaafdheid Volwassenen [IHBV] (2020). *HB-Senioren. Artikelen en berichten*. Amersfoort: IHBV. Veelvuldig geraadpleegd via: <https://www.ihbv.nl/hb-senioren/>
- Jenner-Klarenbeek, W.B. (2010). *Gesprekken die ertoe doen! Een studiegroep als werkvorm van geestelijke verzorging*. Masterthesis Geestelijke Verzorging. Universiteit voor Humanistiek Utrecht.
- Kisman, H. (2018). *Zorgen voor werkende mantelzorgers. Een kwalitatief onderzoek naar de rol van leidinggevenden bij medewerkers die werk en mantelzorg combineren*. Masterthesis Communicatie, Beleid en Management. Universiteit Utrecht.
- Nauta, N., & Schouwstra, I. (red.). (2020). *Hoogbegaafde senioren*. 's-Hertogenbosch: Gompel & Svacina.
- Roeper, A. (2007). *Growing old gifted*. In: Roeper, A. & Higgins, A. *The I of the beholder*. Tucson, Arizona: Great Potential Press.
- Van der Leer, N. A. (2020). *Zinvolle Zorg in het Verpleeghuis. Een onderzoek naar de samenhang tussen zorg en zin en de rol van de geestelijk verzorger*. Proefschrift Universiteit voor Humanistiek Utrecht. KokBoekcentrum Uitgevers, Utrecht.

